

Protokoll fört vid besök hos Polismyndigheten i Norrbotten, arresten Gällivare, den 24 april 2012

Inledning

Den 23–26 april 2012 genomförde JO:s NPM-enhet, på uppdrag av justitieombudsmannen Hans-Gunnar Axberger, oanmälda besök i flera polisarrestorer i Norrbottens län. Enhetschefen Sven-Åke Jansson samt föredragandena Elisabeth Sjöblom och Marie-Louise Collin besökte i det sammanhanget den 24 april 2012 arrestlokalerna i polisstationen i Gällivare.

Bakgrund

Justitieombudsmännen har enligt lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän (JO-instruktionen) tillsyn över dem som utövar offentlig verksamhet för att tillse att dessa följer lagar och andra författningar samt i övrigt fullgör sina åligganden. JO:s tillsyn omfattar bl.a. polisen. Ombudsmännen ska särskilt tillse att domstolar och förvaltningsmyndigheter i sin verksamhet iakttar regeringsformens regler om saklighet och opartiskhet och att medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter respekteras i den offentliga verksamheten.

Av 5 a § i JO-instruktionen framgår att justitieombudsmännen därutöver fullgör de uppgifter som ankommer på ett nationellt besöksorgan (national preventive mechanism, NPM) enligt det fakultativa (frivilliga) protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (Optional Protocol to the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, Opcat).

Syftet med det fakultativa protokollet är att upprätta ett system för regelbundna besök, genomförda av oberoende internationella och nationella organ, på platser där personer hålls frihetsberövade, för att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Besökets genomförande

Besöket inleddes med att JO:s medarbetare togs emot av förundersökningsledaren Per Wahlström och tillförordnade inre befälet Mats Jonasson. Därefter förevisades

arrestlokalerna. JO:s medarbetare genomförde en översiktlig genomgång av omhändertagande- och arrestantblad och fängselprotokoll.

Besöket avslutades med en sammanfattande genomgång med Per Wahlström och enhetschefen för brottsutredningar Norra Lappland Kjell-Åke Andersson.

lakttagelser m.m. under besöket

Organisation m.m.

Polismyndigheten i Norrbotten är organiserad i två avdelningar. Under avdelningarna finns fyra geografiska områden: Norra Lappland, Östra Norrbotten, Piteå älvadal och Luleå – Boden. Bl.a. Kiruna och Gällivare hör till område Norra Lappland. Gällivare är s.k. huvudort i området.

I lokalerna finns sju tillnyktringsceller och åtta anhållningsceller. Bemanningen utgörs av timanställda arrestvakter som genomgått en kortare arrestutbildning. Även polispersonal tjänstgör i arresten, enkelbemanning förekommer. Tillnyktringsenhet saknas i Gällivare. Den som omhändertas för berusning förs därför normalt till polisens lokaler. Dubbelbeläggning förekommer inte. I samband med inskrivningen görs en suicidriskbedömning. En kamera finns installerad i arrestintaget för förmansprövning på distans som görs av vakthavande befäl i Luleå. Inga allvarliga incidenter har inträffat i arresten.

Celler och andra utrymmen

Frihetsberövade förs till arresten för inskrivning och arrestant- eller omhändertagandeblad upprättas. Förmansprövning görs av yttre befäl eller på distans av vakthavande befäl. Kläder och skor tillhandahålls.

Det finns ett läkarrum och ett rum med provtagningsutrustning för trafiknykterhetsbrott. Vidare finns ett förhørsrum och en rastgård på femton kvadratmeter att tillgå. Rökning är tillåten på rastgården. Böcker och tidningar tillhandahålls.

Anhållningscellerna är utrustade med en väggfast säng, bord och bänk. Det finns ett fönster utan skydd mot insyn. I cellen finns en separat toalett med spegel och handfat. Toalettdörren går att stänga och spolning sker utifrån. Dämpad nattbelysning finns. Utrustningen i en tillnyktringscell består av en väggfast säng med galonmadrass och vattenautomat. Fönstret saknar insynsskydd. Cellerna var i gott skick och gav ett välstädat intryck.

Två duschar finns i korridoren. Celler och hygienutrymmen städas dagligen.

Anhållna informeras om tillgången till rastgård och dusch. Personal uppgav att det är oklart om tillsyn sker genom att arrestpersonalen går in i cellen – om så har skett bör det framgå på tillsynsbladet.

Frukost bereds av arrestvakterna. Uppvärmda färdigrätter serveras vid övriga måltider. Specialkost går att beställa.

Vid samtal med personal framkom att häktade har blivit kvar i polisarresten i upp till fem dagar innan transport till häktet genomförts. Den huvudsakliga anledningen till fördröjningen uppgavs vara personalbrist vid Kriminalvårdens transporttjänst.

Information om rättigheter och kontakt med omvärlden

I denna del antecknas inledningsvis följande. Enligt 2 § häktesförordningen (2010:2011) ska varje intagen i anslutning till att han eller hon tas in i en förvaringslokal informeras om verkställighetens innebörd på ett språk som han eller hon förstår. Sådan information ska också lämnas vid andra tillfällen så snart det finns anledning till det.

Vid sitt besök i Sverige 2008 uppmärksammade FN:s underkommitté mot tortyr (UN Subcommitté for the Prevention of Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, SPT) att polisen inte gav information till frihetsberövade om deras rättigheter på ett systematiskt och enhetligt sätt (se www2.ohchr.org/english/bodies/cat/opcat/spt_visits.htm). Rikspolisstyrelsen uppgav i anslutning därtill att det fanns ett utkast till informationsblad men att man av olika skäl inte hade färdigställt detta. SPT rekommenderade att informationsbladet borde färdigställas så fort som möjligt och därefter distribueras till samtliga polisstationer.

I sitt svar på SPT:s rapport anförde regeringen att informationsblad, på 40 olika språk, hade färdigställts och gjorts tillgängligt för samtliga polismyndigheter i december 2008.

En kopia av informationsbladet bifogas detta protokoll.

Vid besöket framkom att informationsbladet finns tillgängligt i en pärm i arresten. Informationsbladet är även uppsatt på väggen i arrestintaget och i en rutinbeskrivning framgår bl.a. att information om rättigheter ska delges den frihetsberövade muntligen eller skriftligen. Att så har skett ska antecknas på aktomslaget eller arrestantbladet.

Underrättelse till anhöriga

Anhöriga kontaktas om den frihetsberövade begär detta och det kan ske utan men för utredningen (jfr 24 kap. 21 a § rättegångsbalken). Det är utredaren som kontaktar anhöriga. Något klart besked om huruvida detta dokumenteras kunde emellertid inte lämnas av personalen. När ungdomar mellan 15 och 18 år frihetsberövats kontaktas vårdnadshavaren och socialtjänsten och det är utredaren som kontaktar konsulat när utländska medborgare frihetsberövats (jfr 1 § lagen [1989:152] om underrättelseskyldighet m.m. när utlänningar är berövade friheten). Att så har skett dokumenteras på en tjänsteanteckning.

Hälso- och sjukvård

I samband med avvisiteringen noterar avrapporterande polisman på omhändertagande- eller arrestantbladet om det finns synliga skador. Den frihetsberövade tillfrågas också om eventuella sjukdomar och mediciner. Flera av arrestvakterna har sjukvårdsbakgrund. Vid akut sjukdom tar arrestpersonal beslut om läkare ska tillkallas och det är vanligt att omhändertagna förs till sjukhus. Sjukvårdsutrustning och en förteckning över de vanligaste läkemedlen finns i arresten. Listan används för identifiering av medhavda läkemedel. Även sjukvårdsupplysningen och sjukhuset kontaktas för identifiering av läkemedel.

Avslutande genomgång

JO:s medarbetare redogjorde för vad som kommit fram under besöket.

Polisen anförde bl.a. följande. Rutinerna gällande arrestverksamheten är oklara och en revidering av myndighetens samtliga tjänsteföreskrifter är pågående. Vid den årliga skyddsronden kontrolleras bl.a. arrestlokalerna. Man uppgav också att det hänt att frihetsberövade blivit kvar i arresten efter häktningsbeslut. Svårigheter att ordna transporter angavs som skäl till detta.

Jag har tagit del av protokollet. Vad som framkommit föranleder för närvarande inte några åtgärder från min sida.

Hans-Gunnar Axberger